

ŽIVLJENJE IN SVET

TEDENSKA REVLIJA — PRILOGA PONEDELJSKEGA JUTRA

ST. 8.

V LJUBLJANI, 17. JULIJA 1937.

KNJIGA 22.

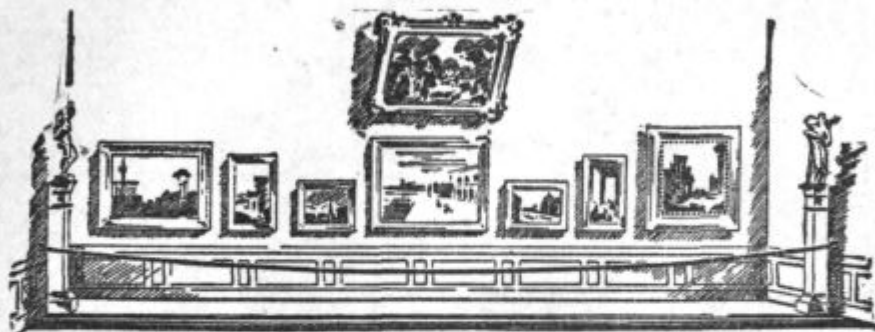

LILIAN HARVEY (1160)

NEVIDNI ŽARKI – ZVESTI STRAŽARJI

Ultravioleto in ultrardeče žarke naše oko ne zaznava. Navzlic temu ali morda bolje pra vzaradi tega jih znanost in tehnika pogosto izrabljata. Zlasti njun učinek na fotocelico ali umetno oko, je sprožil vrsto iznajdb. Izmed njih so zlasti zanimive priprave za optično zavarovanje prostorov. Bi-

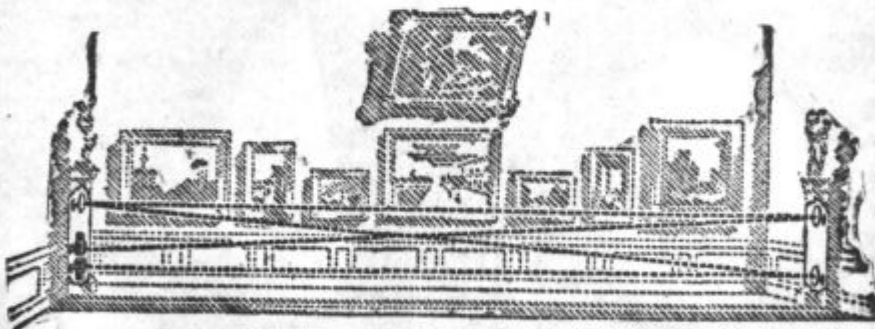
zrcalc, ki zmotijo celo poznavalca. Čeprav bi bila popolnost take naprave še tako velika, bi bilo možno vendarle s pomočjo umetne luči prekoračiti žarkovno pot. Zategadelj je graditelj med filter in žarnico oddajališča vgradil zaslonko, ki v kratkih presledkih zavira svetlobo z žarnice. V tem primeru mora biti v sprejemališče vgrajena fotosta-

SL 1.

stveni sestavni del vseh teh naprav je priprava, ki sproži v trenutku, ko mine nevidni žarek večje telo — ne glodalec ali žuželka! — signalno napravo.

nica, ki sprejema zgolj pravilno prekinjeni svetlobni tok. V primeru, ko bi padla nanjo svetloba v drugačnem zaporedju, se sproži rele in da znamenje,

SL 2.

Vsaka varovalna naprava je sestavljena iz oddajališča in sprejemališča. Oddajališče je običajno žarnica z neprozornim filtrom. Z njim zastavi vidnim žarkom pot. Nevidni žarek je ali neposredno ali preko zrcal, ki zrcalijo te žarke prav ko vidne, speljan do sprejemališča s fotocelico, ki jo tudi zakriva neprozoren filter. Da ne bi iz zrcal razbrali križem se prepletajoče poti nevidnih žarkov, moremo poleg dejansko potrebnih zrcalc namestiti nekaj laži-

ki se ne razlikuje od znamenja pri običajni motnji.

Ker uporabi nova priprava le malo toka, jo bodo s pridom uporabljevali zlasti tam, kjer so razstavljeni predmeti, torej v zbirkah, muzejih, galerijah itd. Tudi okna in vrata moremo z opisano pripravo zavarovati. Saj deluje priprava neglede na dnevni ali letni čas.

Naše slike nam ponazorujejo pripravo, ki more varovati zakladnice, odpi-

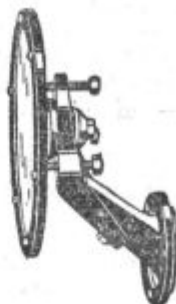
ratj vrata, šteti in nadzorovati vhode v dvorane in hotele, obvarovati človeka

Sl. 3.

pred poškodbo stroja, zatreti tihotapstvo na določenih odsekih, na delu pri straženju razstavljenih predmetov. Prva slika nam pokaže razstavljenе slike.

Na drugi so narisane poti nevidnih žarkov. Zadnji dve sliki pa nam posredu-

Sl. 4.

jeta sliko sprejemališča in vmesno zrcalo, potrebno za preusmerjenje nevidnih žarkov. (tma)

ŽIVALSKA GOVORICA

Kdo še ni bral kake pravljice, v kateri govorijo živali, kakor da bi bile človeške osebe? Da to ni res, ve vsak in vendar imajo živali svojo lastno govorico, s katero se sporazumevajo. Tako se morejo n. pr. čebele natančno sporazumeti, če so našle kje bogato zalogo nektarja, kakšne vrste je ta, pri katerih cvetlicah se dobi in če je potrebno veliko število čebel, da se spravi nektar domov. Tudi mravlje si vedo povedati, če se bliža sovražnik ali če so našle bogat pleh. Tudi one imajo svojo govorico, ki jo razumejo samo one, kakor razumejo čebele samo svojo. Z njo se morejo sporazumeti in to je smisel vsake govorice. Če najdemo pri tako nizkih živalih razvito zmožnost sporazumevanja, se ne smemo čuditi, da imajo tudi višje živali svoje značilno in za vsako vrsto posebno govorico.

Kdor hodi sam svoja pota, temu ni treba govoriti. Zato so te vrste živali v ptičjem svetu tri četrt leta mutaste, kakor je n. pr. kukavica. Samc v pomladnem času, ko se zbirajo pari, se začne oglašati moška kukavica, dočim samica le heheta, kar pomeni: tu je samec, tu samica! Gon po sporazumevanju med ptičami se seveda ne ustavi pri teh suhih opazkah, toda na vsak način ljudje pretiravamo ptičje petje v pomladnih jutrih. Večina pojočih ptic hoče le reči: Tu je samec s stanovanjem.

Ko se bliža čas ljubezni, morajo priti tudi ptice v neko razpoloženje. Samec skuša s kimanjem glave ali s posebnimi glasovi vznemiriti svojo samico. Toda ptica se tega ne zaveda, kajti profesor Heinroth pripoveduje, da je neka raca kljub temu da je bila sama v prostoru, vabila neko drugo, ki je ni bilo, na skupen polet. Če je prišel profesor k njej, je njeno vabilo veljalo njemu. Z gotovostjo se torej ne more trditi, da samec zavedno vznemirja samico. Prav tako tudi nočne čaplje nimajo občutka, da jim je pomladi potrebna samica. Nezaupno sede na svojih vejah. Odganjajo vse druge samce in če po naključju pride kdaj kaka samica v bližino, so ravno tako nevljudni z njo. Samica mora odleteti, dokler se ponovno ne vrne in šele tedaj sprevidijo samci, zakaj prav za prav gre.

Zanimiva je govorica med racami, gosmi in labodi. Če se gosi ali labodi v ribniku srečajo, si predvsem sporoče, da si niso sovražni: kljune vtaknejo v vodo, kakor da bi hoteli piti. In to pomeni: živeti hočemo v isti vodi. Prav tako delajo labodi pred ljubeznijo. Včasih vtikajo vratove po deset in več minut v vodo, zmerom bliže in bliže, slednjič prekrizajo med seboj vratove, nikoli pa se ne objemajo, kakor trdijo pesniki.

Profesor Heinroth navaja zanimiv primer o čudnem paru štokelj. Samec

je bil črn, samica pa bela. Par se je tako privadil življenja v živalskem vrstu, da si je pričel celo delati gnezdo. Ko pa je prišel čas ljubezni, je samec pričel »klepetati«. Samica, ki je bila bela, te govorice ni poznala. Bele štoklje namreč stokajo. Tako se nista mogla sporazumeti — in gnezdo je ostalo prazno.

Skrbna opazovanja učenjakov nam odpirajo tudi to stran živalske duše.

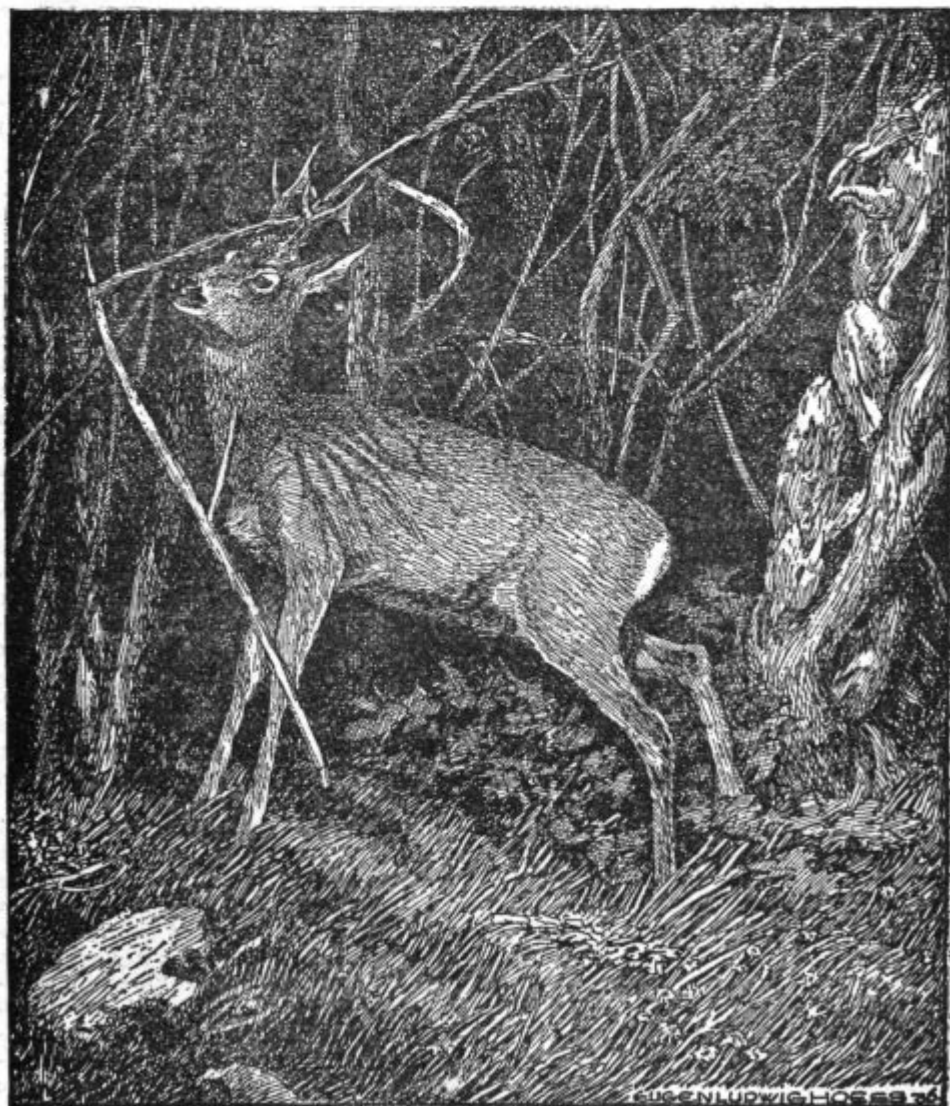
H. G.

Človek živi, dokler živi, ime pa večno.

(Japonski pregovor)

RIBA S SPREMENLJIVIMI JETRI

Znana ribica gambuzija, ki jo v močvirnatih krajih gojijo zavoljo zatiranja malaričnih komarjev, je znanost ponovno presenetila. Samice teh ribic prinašajo žive mladiče na svet. Med tem ko razmeroma veliki embrioni v materinem telesu odrasčajo, postajajo materina jetra čedalje tanjša in manjša in se skrčijo nazadnje v neznamen ostanek, ki ga je med ostalimi telesnimi organi komaj videti. Najprvo izgine iz teh jeter glikogen, potem beljakovina, nazadnje tolsča. Ko se mladiči spravijo iz materinega telesa, pa pričnejo jetra spet rasti in zavzamejo prostor, ki so ga prej dala na razpolago za razvoj mladega rodu.

V GOSCAVI (paroriba)

NAJ ME STRELA UBIJE

FRANCE BORKO

Zatlesknil sem z durmi in stopil v predmestno krčmo. Za sabo sem bil zaprl marčni postni večer. Dež. Po cesti se je cedilo blato. Vhod v posebno sobo. Pogledal sem vanjo. Neki odbor je menda sejal v zehajoči praznoti: tiščali so skupaj glave in ukrepali po svoje.

Pa me je potegnila za levo uho firešča popevka iz popljuvanega prostora in me zvalila med prostaške pivce. Takale pesem ti je včasih kot prijatelj: Postojiš, prisluhneš in že te drži, da ji pritegneš z besedo.

Prisedel sem k zabrojeni mizi, kjer je žmikal zadnji krajec svojega polička Mekusov Blaž — tako se mi je med pogovorom razkril z imenom — naplavljen na ta svet v gornji Savinjski dolini in zdaj ubog žagar.

Ko sem ga zmotil zatopljenega v samega sebe, je skomizgnil, češ, kaj se boš ti pajdašil z mano razcapancem, zili ostanek pijače vase in me spodbočki poškilil. Prsasta postrežnica je sunila pred mene kupico s pollitrsko steklenico. Nekaj vsakdanjih gostov se je pobralo, malo so se še omihljavali in eden vinjen se je celo spotaknil ob prag. Odšli so

France BORKO

z lahko noč. Smrdelo je po tobakovem dimu. Na stenskem koledarju sem komaj razbral številko tri in dvajset.

»Kaj vas je zaneslo od tam?« sem skušal poizvedeti od njega in mu natočil iz svojega. To ga je zajelo. Zaupljivost ga je zrahljala na njegovem stolu, da ga je potegnil bliže k meni. Poklical

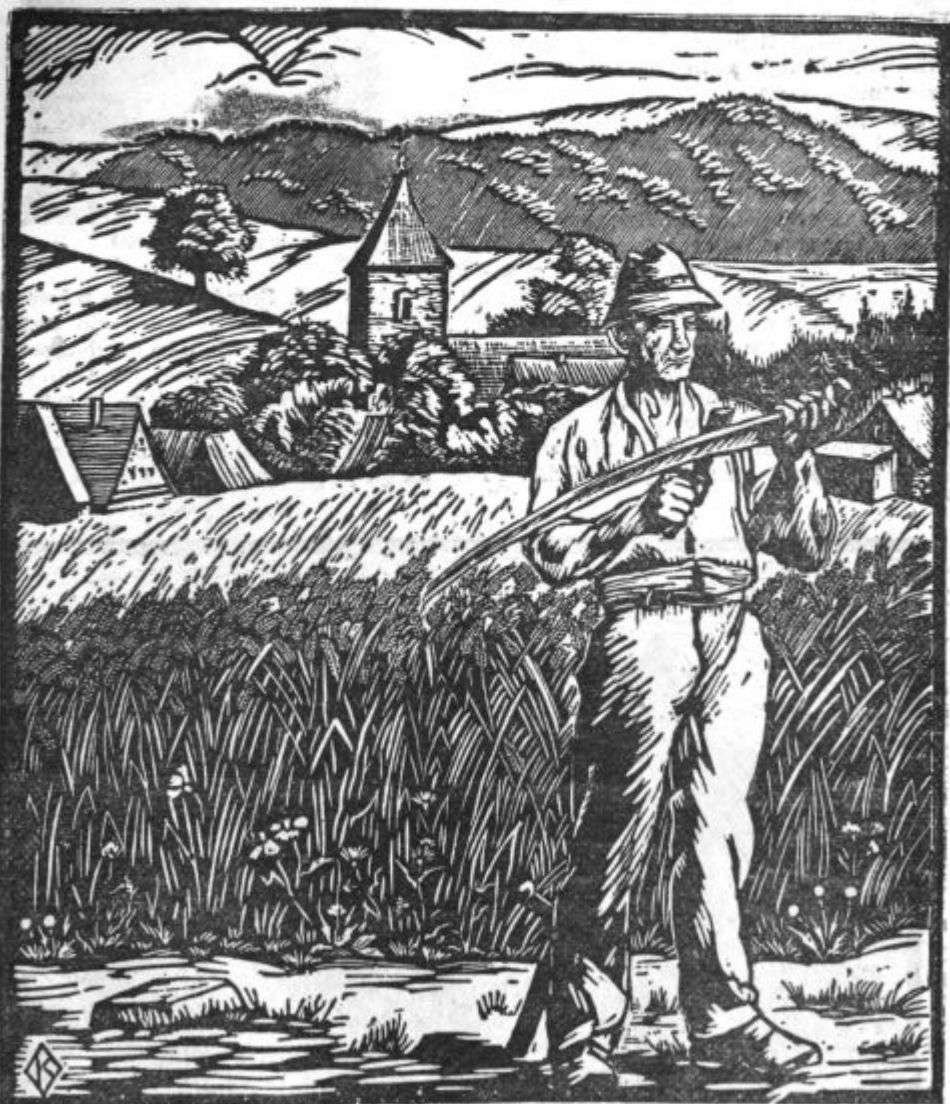
sem pol litra in še zopet in zopet, da se je njegov jezik, ki mu je najbrž tičal v zatilniku, razvezal. Vendar je grozno žmetno izkopal svojo preteklost iz sebe. Kar skomuckal je pri tem. Bil je človek sam vase zaprt.

»Oženjeni ste bili kedaj?« sem mu predrl kot z iglo gnojni tur, ki se mu je nabiral pol življenja in še več. Zavrnil je kozarec, si obrisal smrkljiv nos z rokavom, in kakor bi ga bilo sram se razgaliti, je rekel: »No, pa naj bo!«

Oče mi je bil nepoznan. Zagrešil me je z mojo materjo, ki me je še cecat-

njaka odstavila in dala služiti najprej za pastirčka, potem za hlapčerja. Do vrha sem vseeno dorastel. Moj gospodar, stari Štefanec, me je nekajkrat oplazil z bičnjakom do mezlik, toda te so se mi zacelile, preden sem postal gođen za vojaka in začel laziti za Cundrovo Zofko. Bila je edinka našega mejaša, — splavarstvo jim je bilo dedno — ki je imel kočo in svoj gruntec prislonjen ob goro.

»Lepa reč,« so mi vzbujali po njem skomine Štefančev oče, »če mi boš zvesti sluga, bo še kdaj tvoja last. Pri Cun-

drih se bom zavzel zate. Zofka ni šegava in prilična za gospodinjo.«

Zofka me je marala. Uh, še zdaj me zgrabi, če se je spomnim z izpodrečanim krilom, tako zavrtno zajetne in širokih bokov. Dečja babica mi je nekoč črhnila o njej, da je taka dobra plemenjača.

Stara dva sta me pa podila od hiše kakor cukca. Hlapca da bi vpregali z Zofko v jarem? Še oče ga ni maral priznati in naj bi naša bila kakor nalašč za takšno vragovo seme. Fej ga bodil!

Toda z Zofko sva kljub temu na skrivaj vozila in se divje parila. O, enkrat samkrat je bil Blaž blažen v svojem življenju!

Svetovna vihra je privršala. Cesar je vpoklical med drugimi tudi mene. Vzeti slovo od doma mi ni bilo hudo, saj doma prav za prav niti imel nisem. Edino Zofka se je udomila v meni, in bogme, kakor cmerikavec sem se cmikal, ko sem se moral od nje ločiti; saj se nisva niti še vzela predpisno.

Avgust je zavladal. Z Luč do želez-

TRIJE MUŠKETIRJI

ALEKSANDER DUMAS ST. © ILUSTRIRAL NÖRRETRANDERS © FORATIS NI DOVOLJEN

NOŽ

»Sicer pa,« se je lord še enkrat obrnil med vrati, »Mylady, naj vam ta neuspeh ne pokvari teka. Le pokusite pečenko in ribo. Dam vam častno besedo, da nista zastrupljeni. S svojim kuharjem sem dober in ker ne bo moj dedič, imam popolno zaupanje vanj. Storite tudi vi tako. Imejte se dobro, draga svakinja. Na svidenje, kakor hitro se boste spet onesvestili.«

To je bilo za njene živce vendarle preveč. Ko je bila sama, se je je polavil obup. Na mizi je ležal svetel nož.

Vstala je in segla po njem. Toda rezilo je bilo zaokroženo in prepogljivo kakor srebro. Zunaj se je slišal smeh. Vrata so se spet odprla.

»Vidiš, dragi Felton,« je dejal lord, »ta nož je bil namenjen tebi, toda poskrbel sem, da je neškodljiv. Le poglej, kako zna ta ženska držati nož!«

Mylady je odprla pest in spustila nož na tla.

niške postaje se pot vleče, da je strah. Dvema mine hitreje. Zofka je šla z mano. Mnogo in premnogo sva nosila na srcih, da nama je pot hodila prekratka.

Hmelj je kazal rodno letino. Kobulje go mu visele v grozdih, da so se pod rrije šibile. Nebo kot steklo. Sonce naju je peklo na ražnju. Nekje izza Dobrovelj se je zrinil oblak, sličen hudčevemu topu. Zabobnelo je. Zofka si je brusila svoje bose pete ob moji srčni strani in drug drugemu sva obetala ostati zvesta. Z njenimi poljubi je bila posipana vijugasta cesta. Kaj bi se sramo-

val, bogve, ali bom še kdaj kresal kamenje po njej.

»Oh, Zofka, Zofkica, ali me zares ne boš pozabila?« sem dražeče podvomil. Sla sva ravno mimo kapelice Matere božje, o kateri še ni bilo slišati, da bi koga zapustila. Tedajci me je moja Zofka — o bogtejedalbaba! — zgrabila pod pazduho in me povlekla z ihto pred podobno, roteč me: »Blaž, naj me strela ubije, če bom kdaj vzela drugega ko tebe!«

Prizel sem jo k sebi iz vse svoje moške moči, za črnimi gorami se je zablis-

POSTREZNICA

Ko je drugo jutro stopila straža v njeno sobo, je bila Mylady še v postelji.

Felton je ostal zunaj na hodniku. Privedel je s seboj neko žensko iz soseščine, če bi jo Mylady želela.

Mylady se je kazala bolno. »Mrzlico imam,« je rekla, »in vso noč nisem zatisnila očesa. Vse, kar zahtevam, je mir.«

»Želite morda zdravnika?« je vprašala ženska.

Mylady je pomislila. Zdravnik bi jo lahko razkrinkal.

»Ne,« je odgovorila. »To bi mi ne pomagalo. Ti gospodje so včeraj vendar rekli, da hlinitim bolezen. Danes gotovo ne bi rekli drugače.«

nilo. Molčala sva vsevdilj. Priganjal naju je od zadaj zapadni veter - zgorc. Vedro Savinjo je kodral, potoke solz sušil.

Vlak je prižvižgal, ne vedoč, da nas popelje v smrtni boj. Še opletan je bil kot kočija za svatbo. Nevesta moja, srečno, srečno!

V Celje, tako je ukazovalo cesarsko povelje. Ovinek mi je ugrabil Zofko za štiri leta. Iz veselega Celja so nas tirali kot klavno živino v Galicijo. Od tam pa sestradane na laško bojišče, kjer mi je kraško sršče pazdirje spu-

stilo desno oko.

Zofkina ljubavna pisma so bila sprva gosta kot svinčenke, potem so se zredčila in ni jih več bilo in ni. S steklenim očesom so me odpravili, naj grem, od koder sem.

Sililo me je, da bi prebral pismo, ki ga je Zofka med tem zapečatila in ne oddala, prebral bi ga rad in čeprav s slepim steklenim očesom.

Doma sem dobil Zofko z drugim poročeno. Prekrel sem njo in tistega Tidlnovega Vinka, — saj zaman ni krščen tako — lump!, ki mu je stari Cun-

SOLZE

»Lorej, milostiva,« je rekel Felton, »povejte sami, kaj naj storimo?«

»Tega niti sama ne vem. Trpim, to je vse, kar vem. Storite, kar hočete!«

»Pojdite po lorda Winterja!« je velel Felton.

»Ne!« je zaklicala Mylady. »Ne pokličite ga, prosim. Ničesar mi ni.«

Te besede je izkrekla tako strastno, da se ji je Felton neprostovoljno približal.

»Če zares trpite, milostiva, bomo poklicali zdravnika. Če nas varate, boste

pač sami najbolj trpeli zaradi tega. Tako si vsaj ne bomo mogli ničesar očitati.«

Mylady je molčala. Položila je svojo lepo glavo nazaj na blazino in pričela jokati.

Felton jo je nekaj trenutkov molče opazoval. Ker pa se je zdelo, da se utegne stvar zavleči, je odšel. Lord Winter ni prišel.

der dal grunt, ko jo je oženil. Ustrelil bi najrajši oba.

Ali prepustil sem maščevanje in odšel iz rojstnega kraja. Rodna zemlja me je žgala v podplate. Ni mi bilo obstati. Tako me je pahnilo semkaj.

V začetku je bilo zaslužka kolikor toliko, a še več gostilnic. V vinu sem našel pozabljenje. Kaj bi tisto, če sem bil pometać in zdaj žagam drva, vse vkup ni za drugo, da bi pognal k tristo vragom. Čujte, in v tisto mojo Zofko je čez nekaj let treščilo. Baje so ženske plele korenje. Pritiskala je soparica

pasjih dni. Nad Raduho je vrelo. Utrgal se je blisk in Zofko je gromska strela ubila. Drugim se ni nič pripetilo. Bila je noseča in takšne ženske so strel vodne. Oh, jaz sem vsega kriv, jaz, ki bom kmalu vržen na gnojišče kakor gnili jajčni zaprtek, ker se ni moglo nikdar kaj poštenega izvaliti iz mene — pri tem pa mu je v dremavici spodrnil komolec, ki se je opiral nanj, da je butnil s čelom ob mizni rob.

Stražnik je javil polnočno uro. Plačal sem in si zavihal ovratnik. Na razkrižju sva šla s siromakom narazen.

KNJIGA

Minili sta dve uri.

Mylady je vstala ter počivala pred kaminom na stolu. Lepa, blede in resignirana se je zdela kot svetnica, ki čaka na svojo mučeniško smrt.

Straža je prinesla zjutraj mizico za zajtrk in Mylady je pričakovala, da pridejo ponjo in da bo pri tej priliki spet videla Feltona. Ni se motila. Odnesli so mizico, Felton pa je ostal. V roki je imel neko knjigo, ki jo je položil na mizo ob kaminu, nakar je rekel:

»Lord Winter, ki je katoličan kakor

vi, ne želi, da bi bili brez tolažbe svoje vere. Tu je mašna knjiga z obširnimi ritualom.«

Mylady je opazila zaničljiv posmeh, ki je spremljal te besede. Gledala je njegovo preprosto obleko, njegove kratko ostrizene lase, njegovo belo čelo in stroge poteze na njegovem obrazu.

»Aha,« je rekla sama pri sebi, »to je pristen puritanec.«

V tem trenutku je bil njen načrt gotov.

Mlake so žlobudrale ob počestnih svetilkah, pršlo pa ni več. Pogledal sem za njim, Njegova sloka zapotegnjena senca se je slikala na pločniku sključena. Poznalo se ji je breme kakih pet in petdesetih let.

IZ LITERARNEGA SVETA

Dr. LJUBOMIR MILETIĆ

Bolgarsko znanost je zadela težka izguba. Nedavno je umrl znameniti slavist, profesor na univerzi v Sofiji dr. Ljubomir Miletić.

Rodil se je v Štipu v Makedoniji 1863, gimnazijo končal v Zagrebu in tam nadaljeval vseučiliške študije. Po doseženem doktoratu iz slavistike 1889 je nastopil učiteljsko službo v tedaj edini gimnaziji v Sofiji. Nato je postal profesor na novoustanovljeni Višji šoli, ki se je 1904 ne malo ravno po njegovi zaslugi pretvorila v univerzo. Miletić je tu ustanovil stolico starocerkvenoslovanskega jezika in slavistike vobče. Umril je bil predsednik bolgarske Akademije znanosti, vodja Makedonskega naučnega instituta, dopisni član poljske Akademije znanosti in drugih znanstvenih društev.

Prof. Miletić je napisal dolgo vrsto del s področja slovanskega jezikoslovja, zlasti iz zgodovine in dialektologije bolgarskega jezika. Izdal je slovnico starocerkvenoslovanskega jezika, s številnimi razpravami si pridobil poleg Coneva največ zaslug na proučevanju bolgarskega jezika in razli-

skovanju bolgarskih narečij (Das Ostbulgarische, Die Rhodopemundarten itd.), se trudil pri reformi bolgarskega pravopisa, skrbel za čistoto in lepoto knjižnega jezika (v stilu in sintaksi) itd.

Kot človek širokih razgledov in globokega srca ter velikih dejanj ni ostal samo pri teoretičnem delu, ampak se proslavil tudi kot izkušen organizator. Z njegovim sodelovanjem se je ustanovila univerza v Sofiji, vseučiliška knjižnica, Akademija znanosti. Urejeval je Izvestja seminarja za slovansko filologijo na sofijski univerzi in bil do zadnjega neutrudljiv redaktor Makedonskega pregleda. Ves je gori za rodno Makedonijo, začel Makedonsko biblioteko 1925 s kulturno-zgodovinskimi pregledom Makedonije, ni mu pa bilo usojeno, da bi dočakal zgraditev Makedonskega doma, v katerem naj bi našli varno streho kulturni spomeniki njegove rodne zemlje. Ta veliki Bolgar je umrl naglo za srčno kapjo. Njegove zadnje besede so bile: Za Balgarja iskam až dobro.

Stanko Bunc.

TRDOŽIVA DAMA S KAMELIJAMI

G. Abram nadaljuje svoj niz velikih dramskih in melodramskih uspehov iz 19. stol., uprizarjajoč jih v Odeonu, drugem največjem pariškem gledališču. Takrat je spravil na oder »Damo s k.« ki je precej različna od drugih uspeših Dumasovih igrokazov. Osebe niso duhovite, ne razsipajo Chamfortovskih puščic, ne govore v piščevem imenu, ne moralizirajo.

L. 1867. je A. Dumas sin pisal: »Vedi torej, prijazni čitatelj, da sem pisal vse svoje komedije z ljubeznijo in spoštovanjem do svoje umetnosti, razen prve (La Dame aux Camélias), ki sem jo spravil na svet v 8 dneh, še sam prav ne vem kako, z mladostno drznostjo in srečo, morda bolj iz potrebe po denarju nego po svetem navdihu. Poplačavši večino svojih dolgov, sem mogel poevetiti več pazke in časa drugi (Diane de Lys), ki si ti bo nemara zdela pod prvo. Naposled... sem porabil celih 11 mesecev za obdelavo tretje (Le Demi-Monde), ki jo občinstvo trdovratno šteje za boljše od drugih.«

Mimogrede povedano: ta Polsvet ali lahkoživi svet, angl. Semi-Society, je v Čapkovji »Komediji za života hmyzu« izzval duhovito domisljico: Svēt chce být polosvět, a žena položena! — Zanimiva ugotovitev: najbolj živa je ostala komedija, ki jo je rodil v enem tednu! D.

GOETHEJEV »FAUST« V PARIZU

G. Baty je uprizoril oba dela na en večer, seveda znatno skržena. Kritika občo ugotavlja, da je predstava Goethejeve mojstrovine umetniško dostopna francoskemu občinstvu. Flegova prepesnitev podaja jasno pomen in je vseskozi blagglasna. Navzlic omejenemu prostoru svoje pozornice je ravnatelj Baty zbudil med poslušalci občutek veličine. Na njegovem odru morda

R. Schneider; ZETEV

še ni bilo toliko uspeha — poroča A. Bellesort v J. des D. 31 V., ki pa dostavlja, da se pristni (celotni) »Faust« ne da igrati. Po njegovem naziranju ima Benjamin Constant prav, ko misli, da je Voltairov »Candide« jasnejši od »Fausta«, pa tudi tako globok. Na odru marsikaj človeka moti, kar pri čitanju dojema brez ovire. Velika drama štaka lepota pa je Marjetica. V tem predmetu nihče ni dosegel Goetheja. Zmaguje z dušeslovnim realizmom, nrašteno resnico, s poezijo, ki veje iz najpreprostejših stvari. P. de Saint-Victor je opredelil čar mlade kmetice, ki jo je Goethe vzel iz resničnega življenja: »Moški je spoznal v tej šiški postavi večno žrtev svojih pohtev in želj; ženska je videla v njej živo podobo svoje žalostne usode. Odtod ta brezprimerna priljubljenost, to povelečevanje usmiljenja, to ocvajanje duš... Marjeta se je rodila — ne kakor zavrženi angel, ki ga je opeval neki sodobni pesnik, iz edine solze, padle Bogu iz očesa, pač pa iz solze, ki so jih hile neštevilne neznane mučnice in jih je zbral ter čarobno oplodil velik pesnik.« Učinek bi bil torej še močnejši, da je Fleg osredotočil svoj prirediteljski napor okoli teh ljubavnih epizod. D.

Stokrat slišati ni tako dobro, kakor enkrat videti.

(Niponski pregovor)

KNJIGE IN REVIJE

VINKO MODERNDORFER, KOROŠKE NARODNE PRIPOVEDKE I*

Smisel za bajeje še tako krepko klije v duši koroškega prebivalstva, da lanski Landesprospekt, oglas za tujski promet, naravnost povelečuje umetnostni nagon radopovnega ljudstva (Kunstsinn der sangesfrohen Bevölkerung). Lepoto korotanske popevke je povzdigovala Gabriela Preissova v koroški idili »Venez chez nous au printemps«, ki je pred leti izšla v Parizu pri založbi Renaissance du livre v zbirki Les mille nouvelles. To povest o Pogacnikovi Trudi nam je svoj čas ponašil J. Podgornik v Prijatelju, letos pa je v Ziki še dodal dramatizirano ob rojstni 75 letnici češke pripovednice.

Snopec koroških popevčic mi je nedavno zbral prijatelj L. Kramolc in postal sem jih Mičunu Pavičeviću, ki se pripravlja izdati zbornik še nenatisnjenih narodnih kritic iz vseh delov Jugoslavije, kakor je ondan objavil s tega širokega področja Narodne pikanterije.

Narodno prozo, pripovedke in pravljice, je poleg drja Sašla zadnje čase zbiral

* Mohorjeva družba v Celju 1937.

dr. F. Kotnik, ki je v mohorjanskih Stori-
jah (1924) razčlenil poglavitne motive iz
narodne fabulistike, iščoč podobnostih tudi
pri sosedih, Nemcih. Eno leto prej je dal
na svetlo založba »Jug« v Ljubljani krajšo
zbirko koroških pravljic »Gor čez izaro«,
ki so jih večinoma zapisali koroški otroci
za »Mlado Jugoslavijo« v Velikovu.

Letos je prišla iz stavnice gorenja knji-
ga, razdeljena v tri skupine: Živali, rastli-
ne, Kristus in ljudje. Tu so nanizane pripo-
vedke osnovane na vražah, ajtioloških pod-
lagah, življenjskih skušnjah. Snov »Moje
pokraculje« spominja »Pripovedke o pi-
skrku« v Gaspari-Koširjevi knjižici »Gor
čez izaro«.

Pripovedke, deloma že znane iz »Mla-
dike«, bodo zanimale zastopnike raznih
znanstvenih panog. Saj gre za ljudsko na-
ziranje na svet, podedovano iz prastarih
časov. Kako bi sicer bilo drugače mogoče,
da se pojavljajo sorodne misli pri raznih
narodih? V Opombah bereš na 65. str.: Slo-
venci so svoje dni verovali, da biva v drev-
ju lesni duh, lesni bog. Če je bezeg za vse
na svetu, zakaj neki bi ne preskrbel dekle-
tu moža? Prim. češko:

Třesu, třesu bez.

Ozvi se mi, pes:

Kde můj milý dnes?

Kjer se oglasi kužek, tam živi njen bodoči.
Zeleti bi bilo, da se čim prej in čim več
enakega gradiva otme pozabe.

A Debeljak

Uredništvo je prejelo:

ZDRAVNIŠKI VESTNIK, strokovno gla-
silo zdravništva v Sloveniji, leto IX, št. 5.
Na uvodnem mestu je objavljen začetek
članka dr. Božene Merljak o Patogenezi ike-
tera«. Prispevek iz strokovnega peresa ne
bo zanimal le medicincev ampak tudi vsa-
kega inteligenta, ki se želi poučiti o skriv-
nostnem delovanju jeter in drugih prebav-
nih žlez. Sledi predavanje dr. Iv. Peršiča
na veselovanskem zdravniškem kongresu v
Sofiji o »Naših izkušnjah zdravljenja oste-
omielitid z Lohrovo metodo« (kirurško
zdravljenje gnojnih infekcij). Prav tako
vsebuje naslednji prispevek dr. Bož. Lavri-
ča o »Terapiji torakalnega empiema« pre-
davanje na omenjenem kongresu. Končuje
se razprava mr. ph. R. Damaške o »Anali-
zi urina v ordinaciji praktičnega zdravnika«,
nadaljuje se pa referat dr. Ig. Singerja o
uspešnejšem organiziranju borbe zoper tu-
berkulozo v naši državi. Dr. Mirko Černič
je prispeval drugi del svojih aktualnih
opazk »Slovar slovenskega jezika in naše
vsakdanje zdravniške potrebe«. Njegova
izvajanja naj bi proučili naši jezikoslovci
in podobni učenjaki. Dr. D. Mušič objavlja
v zvezi s smrtjo dr. P. Defrancschija za-
nimive podatke iz njegovega zdravniškega
in organizatoričnega dela na Dolenjskem.
Sede rubrike: Iz medicinskih časopisov,
Nove knjige, Drobne novice. »Zdravniški
vestnik« ureja dr. R. Neubaer. Celoletna

naročnina za zdravnike din 50, za nemedi-
cince din 90. Revija se naroča pri upravi
na Golniku. — Zvezku je priložena druga
številka »EVGENIKE« z naslednjo vsebino:
Skrb za raso v Bolgariji (H. Seizov, Sofi-
ja), Populacijska politika in evgenika na
Češkoslovaškem (B. Sekla, Praga). Še o mo-
difikacijah in mutacijah (iz genetičnega se-
minarja, G. Tomažič in razne strokovne
drobne vesti).

ILLUSTRIRTE ZEITUNG LEIPZIG
št. 4815 vsebuje poleg običajnih lepih slik
v glavnem sestavke o kulturnem pomenu
ter gospodarsko političnem razvoju Ber-
lina. V tem okviru je tudi obsežnejše po-
ročilo o berlinski razstavi francoske so-
dobne umetnosti. Tednik se naroča pri
založbi J. J. Weber v Lipskem.

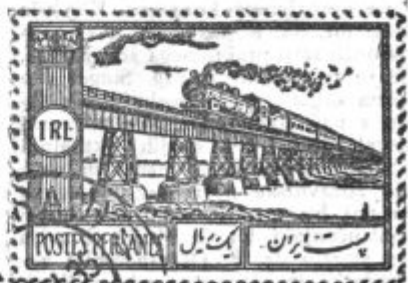
Človeku, ki ga imaš najrajši, ne zaupa
svojih skrivnosti.

(Niponaki pregovor)

R. Hansche: ŠTORKLJINO GNEZDČO

MOSTOVI I N ZNAMKE

Sodobni promet s svojimi mnogoterimi zahtevami proži tehniko vedno nove naloge. Ena izmed najbolj perečih je gradnja mostov. Sedem km dolg most v Oakland-

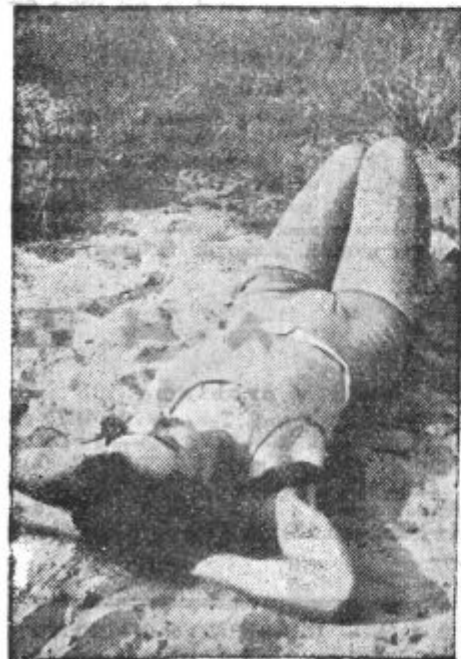
skem zalivu pri San Francisku, ne dosti krajši pančevski most pri Beogradu, najdlje razpet most v zalivu avstralskega pristanišča Sydneya so le najbolj opazne razvoj-

ne stopnje v uresničevanju nalog, ki jih terjata današnji promet.

O narodnogospodarskem pomenu mostov za dežele z manj razvito civilizacijo nam v neki meri spričujejo znamenke, ki ponazorjujejo novo zgrajene mostove. Iz ducatov znamk te vrste smo izbrali le nekaj izvodov (glej slike!). Že iz te desetine pa moremo razbrati, da imajo proizvodi tehnike mednarodno enotni značaj. Čeprav so namreč mostovi na znakah v Južni ali Severni Ameriki (Dominica, Mexico), v Osrednji Afriki (mostova preko Senegala in Sambezijske), v Avstraliji (Sydney), v Aziji (Perzija) ali v Evropi (Romunija), so pokrajinske slike, ki nam jih posredujejo, povsem slične. Tako torej izravnava tehnika značilne svojskosti posameznih pokrajin, prinašajoč vanje plodove zapadne civilizacije (tma)

JEZIK — OGLEDALO STARIH ČASOV

Kako daleč bi moral človek nazaj v starino, da bi se srečala izraza: črevelj in črevo, ali pa: škorenj in skora (lub)! Včasih jezična oblika dovede do spoznavanja nekih kulturnih pojavov, drugič pa je stvar obratna. Francoska ljudska rečenica »découvrir le pot aux roses«, zaslediti kako tajno, nima po mnenju nekega filologa nobenega pravega smisla in bi se morala pisati: »d. le pot au rose«, zaslediti lonec z lepčilom (ne: z rožami). Da pa je prva pisava točna, je razvidno iz šege, o kateri poroča P. de Kadoré v J. des Débats 26. V. 37.

SONCENJE

V Berryju je bila pred stoletji navada, da so se tlačani graščaku odkupovali za neke dajatve na kaj čuden način. Na določen dan je mladina izbrala iz svoje srede nekoga, ki je skozi mesto nesel na visokem drogju lonec česna ali rož, kakršnega cvetja so pač dobili pri kmetih ali pri plemiču. Na skrivnem izbrana in dobro zagnjena vdova je morala stopati za njihovim sprevedom, kateremu se je kmalu pridružilo vse prebivalstvo. Pod noč so tako prispeli v grad, napolnili slavnostno dvorišče in gospa je nagovorila graščaka z dobrodošlico, kjer se je šopirilo obilo mastnih, robotih izrazov. To je množico spravilo v dobro voljo. Nato je dama urno odnesla pete in obenem šopek; poslušalci so jo ucvrtili za njo in skušali spoznati njen obraz. — To se zdi kaj verjetna razlaga za prej omenjeno rečenico. D.

Popravek. V črtico Ig. Koprivca »Sodobna idila« je vrnil tiskarski škrat silno nerodno pogreško. Na str. 25 beri pravilno »rokavce« in ne rokavice. Rokavci so namreč ženska bluza ukrojena iz belega blaga, brez rokavov, z nekoliko globljimi izrezi na vratu in z izvezenimi rdečimi ali modrimi rožami na rokavih in pod vratom na prsih.

PRAKTIČNE NOVOTE

Snaženje poda na tekočem traku

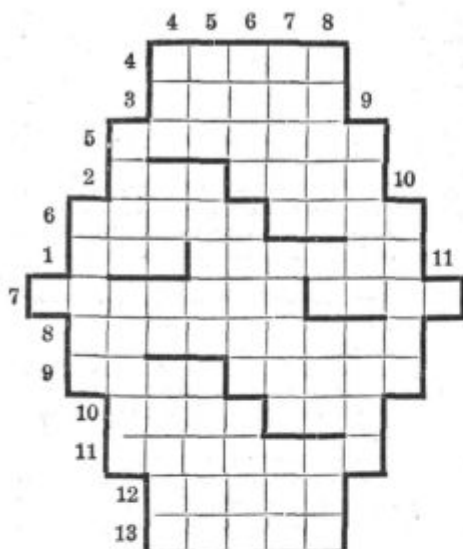
Nova priprava za čiščenje, povišanje in poliranje tal deluje res s tekočim trakom. Na dveh valjih je 3 m dolg in prilično širok trak iz moltona, ki teče preko plošče, ki je oblazinjena z mehko gobasto

gumo. Če gremo s to ploščino preko voska na tleh, se ta enakomerno razdeli in vtore v les. Če zavrtimo eno izmed plošč, v kateri se končujeta valja, se trak z enega valja odvija, na drugega pa avtomatično navija, tako da imamo pod snažilno ploščino spet snažen kos blaga za poliranje. Ker je blago, kakor smo rekli, dolgo 3 m in se da na enostaven način obrniti na drugo stran, kadar je ena stran zamazana, imamo na razpolago prav za prav 6 m poliraneblaga, preden moremo tega očistiti. Prednost nove priprave, ki ima dolg ročaj, sta med drugim lahko delo in vedno snažna polirana in čistilna ploščina.

K R I Ž A L J K A

Crassus

Vodoravno: 1. žensko ime (obratnica) + franc. glagol bondir (skočiti) v neki permutaciji, 2. resnično + luknja v obleki (od »dreti«), 3. lat. množ. deležnika »erosus« (oglodan), 4. ženski demon noči, po rabinskem izročilu žena Adamova, 5. hrvaška zobna krema, oznanjana v dnevnikih, n. pr. v Jutru okt. 1936, 6. naplavina na ustju rek, imenovana po grški črki D + slepomiši, postopa, 7. španski pisec, po rodu Bask iz Bilbaaa, Miguel de — (1864—1937) + gl. m. Norveške (do 1925 Kristiania), 8. drhtiva, se treseva, 9. enkrat (vzhod. štaj.) + hrust, silen človek, 10. zabava, razvedrilo + ime možu in pesmi v županičevih Delih 1936, I, 124 (tudi ruševine prastarega babilonskega mesta na vzhodu Babilona; v albanščini »cerkev«, v madž. »majhen«), 11. drevo, ki ga je presadil v Evropo rimski razkošnik Lukul, 12. prilikujem se (ital., špan. od lat. adulari), 13. v Črni gori poslednja žena svojega rodu, ima vse družabne pravice kakor možki.

Navpik: 1. kem. znak za uran, 2. največji it. pesnik, 3. planina jugovzh. od Prilepa (tudi grm z užitnim sadežem) + slov. priimek (n. pr. mlad umetnik na orgle), 4. lev (lat.) + ena beseda iz bolgarske rečenice »lela zlo, čo bez tebe po-zlo« t. j. pridil zlo, saj brez tebe bo še hujše + mene + smena plast, 5. današnja oblika za

srednjeangleško »bode« (tovor) + dimlje (frc., množ., lat. inguina) ali bavarsko: nekoč (nem. eines Tages) + obglavljen Kašub (narobe: hrvaška kravica), 7. ime turškega ministr. predsednika Inenija + stik + razmetan »lan«, 8. papeška krona + veznik ali medmet + vprašalnica (tudi Mohamedov zet, 4. kalif) + pol imena »Jonson«, 9. švicarsko višinsko zdravilišče za jetične + ime češkega violinskega umetnika Přihode, 10. okno (madž. iz slov. »oblok«). — Rešitve je treba poslati (pravilno frankirane in ne na izrezkih) najkasneje v enem tednu na uredništvo »Življenja in sveta«.

REŠITEV KRIZALJKE
»NATRGE« V ŠT. 1

Vodoravno: Mamai, vrag, bdim, kobra, ep, ol, imela, monom, rata, vaha, Nola, otok, Avila, Preko, in, pa, rovar, aboj, dača, vzrok. Navpik: mak, agoga, Abram, Ida, vnema, Moloh, petelin, onestep, Irena, Marko, Evica, aI, or, okana, Alojz, Prado, rov, rak. — Za nagrado je bila izžrebana rešitev pod psevdonimom »Levap Grt«. Nagrajenec naj pošlje svoj pravi naslov uredništvu.

Z A B I S T R E G L A V E

330

Razlika

Kako velika je razlika med decimalnima ulomkoma nič koma devet in nič koma deset.

331

Ulomek

Če prištejemo števcu nekega ulomka 2 in odštejemo od imenovalca isto tako 2, dobimo ulomek z recipročno vrednostjo. Če pa odštejemo od števca 2 in prištejemo k imenovalcu 2, nato prištejemo k rezultatu 16/15, dobimo spet recipročno vrednost prvotnega ulomka. Kako se ta glasi?

Rešitev problema 207

1. Sb8—d7 (grozi Tg8—b8+), D7×g8 (a); 2. Sd7—e5, a3—a2; 3. Se5—d3+, Kb4—a3; 4. Tc6—c3 mat. 1... Te7×d7 (b); 2. Lg5—e7!, DT×e7; 3. Tg8—g3! in 4. Sd4—c2 mat. 1... a3—a2 (c); 2. T28—b8+, Sb7 (ali b5); 3. T×S+ in 4. T65—c3 mat.